

Rögnvaldur Hannesson: Economics of Fisheries

Rögnvaldur Hannesson, som är en av Nordens få experter på fiskeri-ekonomi, har i boken *Economics of Fisheries* (Universitetsforlaget, Oslo 1978, ca 80 kr, 156 s) försökt formidla lite av de principiella och specifika resursfördelningsproblemen som är förknippade med fiske. Boken är avsedd som en lärobok för ekonomistuderande, som är intresserade av förnyelsebara resurser i allmänhet och fiskeri-ekonomi i synnerhet.

Hannessons ansats är huvudsakligen välfärdsteoretisk, dvs han försöker påvisa i vad mån fiske, i en övrigt perfekt marknadsekonomi, har den från effektivitetssynpunkt riktiga omfattningen. För att uppfylla sin målsättning inleder han med att introducera de begrepp och metoder som är typiska för en "bioteknisk"

beskrivning av hur en förnyelsebar resurs tillväxer.

I ett andra kapitel introduceras den ekonomiska problematiken och villkoren för en samtidigt biologisk och ekonomisk jämvikt härleds. Det sk "fria fisket", dvs när alla fiskeföretag har fri tillgång till samma fiskevatten, jämförs med avseende på resursförbrukning med ett (central-planerat) vinstmaximerande fiskeföretag, som ensamt har äganderätt till fiskeresursen. Analysen är huvudsakligen statisk (atemporal), men i ett avslutande avsnitt härleds jämviktsvillkoren för det mer generella fallet när nuvarandet av alla nettointäkter maximeras.

Därefter följer en kort genomgång av den traditionella välfärdsteorin och genom att applicera denna på en ekonomi

som producerar två varor, varav den ena är fisk, visar Hannesson att fritt fiske leder till en ineffektivitet, som innebär att alltför mycket resurser kommer att allokeras till fiskerinäringen. Den grundläggande orsaken hartill är en sk externalitet, som beror på att den fångst som en fiskare erhåller vid given resursinsats är en funktion av andra fiskares fångster. I grunden är orsaken till marknadsmisslyckandet densamma som till det ineffektiva resursutnyttjande, som kan bli följden när enskilda individer plockar bär i en skog. Uppenbarligen är i detta fall en individs avkastning av en given ansträngning inte oberoende av andra individers resursinsatser och i den mån individerna inte tar hänsyn till detta är det sannolikt att alltför stora resursinsatser allokeras till bärplockning. Resurserna skulle ge en högre avkastning på annat håll i ekonomin.

Hannesson visar därefter att ett enskilt företag, som har äganderätten till fiskbeståndet och som inte utnyttjar sin eventuella monopolställning kommer att använda den samhällsekonomiskt riktiga resursinsatsen. Han diskuterar också de för- och nackdelar som är förknippade med att "skapa" äganderätten till fiskeresursen genom fiskegränser och andra regleringar.

I tre avslutande kapitel introduceras några av de direkt applicerbara modeller som utvecklats för att beskriva hur olika arter av den förnyelsebara resursen fisk reproduceras och författaren demonstrerar hur dessa modeller kan utnyttjas i ekonomiska analyser.

Det kanske mest intressanta exemplet är ett återgivande av Colin Clarks analys av hur det faktum att man diskonterar framtida vinster inom fiskerinäringen kan förklara att beståndet av blåvalar i mitten av 1960-talet decimerats till bottenoteringen 5 000 djur. Blåvalens reproduktion går så långsamt att det man avstår ifråga om fångst idag resulterar i märkbart ökade fångstmöjligheter först långt in i framtiden. I kombination med låga kostnader för att upptäcka blåvalen resulterar detta i utomordentligt stora risker för att arten utrotas i frånvaro av

regleringar av fisket. Om man bortser ifrån produktionskostnader är det optimalt att i ett varaktighetstillstånd ha en marginell avkastning i ökade fångstmöjligheter med avseende på en ökning av fiskbeståndet ("egenränta") som är lika stor som diskonteringsräntan. De uppskattningar av blåvalens maximala egenränta som finns är så låga som 5 procent och en diskonteringsränta högre än 5 procentenheter skulle således, i frånvaro av en positiv samhällelig värdering av fiskbeståndet i sig, göra det optimalt att utrota arten.

Resursekonomi hör inte till de mera lättmalta grenarna av den ekonomiska teorin. Hannessons bok utgör ett aktningvärt, kompetent och kanske unikt försök att sammanställa de teorier som är relevanta för fiskeri-ekonomi. Jag känner mig emellertid lite osäker på vilken kategori av läsare som boken vänder sig till. Om boken används av en relativt kvalificerad ekonom, som en introduktion till de principiella problem som finns inom fiskeri-ekonomi, tror jag att den är relativt väl avvägd med avseende på analysteknik och konkretion. Däremot känner jag mig lite osäker på vad en person med en bakgrund av två terminers studier i nationalekonomi kan få ut av boken. Orsaken till min osäkerhetskänsla är inte bara att fiskeri-ekonomi i sig är en svår disciplin. Jag har också en känsla av att om man riktar sig till denna senare kategori bör man ta lite mera god tid på sig än författaren gör, för att tex belysa vad som är den grundläggande orsaken till att fritt fiske kan vara samhällsekonomiskt ineffektivt.

Vidare är Pontryagins sk "maximum-princip" – som författaren bl a använder för att härleda egenskaperna hos varaktighetstillståndet när fiskeriet maximerar nuvärdet av alla framtida nettointäkter – en icke trivial teknik och att bara hänvisa till en matematikbok för ekonomer för att ge läsaren en förståelse för hur den fungerar är förmodligen otillräckligt. Om man måste använda någon variant av dynamisk optimering – vilket kanske är nödvändigt – vore det möjligen mera lämpligt att formulera problemställning-

en mindre generellt så att lösningen blir av sk "bang-bang" typ. Optimaliteten hos en sådan lösning är relativt lätt att motivera på intuitiv väg, såväl när det gäller banan mot varaktighetstillståndet som varaktighetstillståndet självt.

Hannessons bok är naturligtvis skriven för en internationell marknad och det är möjligt att mina dubier mot boken som en relativt elementär introduktion i fiskeri-ekonomi, är alltför mycket en

återspeglning av min egen, möjligen felaktiga, bild av de svenska kraven för akademiska poäng i nationalekonomi. Min kritik mot vissa av bokens pedagogiska kvaliteter får heller inte undanskymma det faktum att författaren har producerat en korrekt och initierad analys av de centrala problemställningarna inom fiskeri-ekonomi.

Karl-Gustaf Löfgren